

Critics Point

...2018...

Θόδωρος Αντωνίου (1935-2018):
πασίγνωστος αλλά και...άγνωστος!
[in aeternam memoriam]

Με β', εντός μηνός, επιτυχημένη λυρική
«βραδυά» αποχαιρετᾶ τὸ Μέγαρο τὸ 2018.

57/2018.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΜΙΑ ΠΕΡΙΛΑΜΠΡΗ ΤΡΙΑΔΑ ΜΕΛΩΝ πού ἡ παρουσία τους καταύγασε (ἀλλοίμονο, γιά πάρα πολύ λίγο) τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, «συμπληρώθηκε» δραματικά τὰ ξημερώματα τῆς Τετάρτης, ἐπομένης Χριστουγέννων, μὲ τὴν ὄχι ἀδόκητη, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπο, «πρόωρη»¹, ἐκδημία τοῦ

---

¹ Ὡς τις 11 Μαρτίου 2016, ὑγιέστατος (βάδιζε καθημερινῶς ἀκόμη καὶ 8 χιλμ., συνέθετε. διηύθινε κ.λπ.), τὴν ἀποφράδα ἐκείνη ὁ Θόδωρος Αντωνίου, πηγαίνοντας στὸ Μέγαρο γιὰ κάποια συναυλία, διέσχισε κανονικότατα μὲ τὸ πράσινο τῶν πεζῶν, τὴν ὁδὸν Παπαδιαμαντοπούλου, ὅταν ἔπεσε πάνω του λυσσασμένος, ἀνεγκέφαλος μηχανόβιος καὶ τὸν τραυμάτισε σοβαρότατα, ὅπως ἄλλωστε τραυματίστηκε καὶ ὁ ἴδιος. Τὸ θῦμα νοσηλεύθηκε πάνω ἀπὸ μῆνα στὸν Εὐαγγελισμό καὶ συνῆλθε, ἀλλὰ...τὸ γυαλί εἶχε ἄσχημα ραγίσει."Ἐκτοτε κατέρρευε ἀργά, πρόσφατα δὲ ἔπαψε καὶ νὰ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸ περιβάλλον. Δριμύτατες ἀρές στὸν ἐκ προμελέτης (ἀγνωστο εἶναι μόνο τὸ σίγουρο μὲ τέτοιες ταχύτητες θῦμα) δολοφόνου καὶ στὰ ὅμοια δίποδα, λυμεῶνες καὶ δημίους τῶν ἐλληνικῶν δρόμων καὶ σὲ ὅλες τις μεταπολιτευτικὲς κυβερνήσεις: διαδίδεται εὐρύτατα ὅτι σκόπιμα (ἀλη-

συνθέτου, αρχιμουσικού, παιδαγωγού και ἐπὶ σχεδὸν δύο δεκαετίες ἀδιαλείπτως ἐκλεγομένου προέδρου τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Μουσουργῶν Θόδωρου Ἀντωνίου (γ. Ἀθήνα, 10 Φεβρ. 1935 — θ. Ἀθήνα, 26 Δεκ. 2018). Εἶχαν προηγηθεῖ κατ' ἀντίστροφην ἡλικιακὴ σειρὰ οἱ Σπύρος Εὐαγγελάτος (γ. Ἀθήνα, 20 Ὀκτ. 1940—24 Ἰαν. 2017) καὶ Ἄγγελος Δεληβορριάς (γ. Ἀθήνα, 1937—Ἀθήνα, 24 Ἀπριλίου 2018). Ἡ συσσωρευμένη θλίψη ἀπὸ τὴν ἀποχώρηση τῶν δύο προηγουμένων, ὅχι ἀπλῶς πολλαπλασιάστηκε μὲ ἐκείνη τοῦ ἀγαπημένου Θόδωρου ἀλλ' ἀποδείχθηκε ἀκλόνητα ἀμετακίνητη καί, ἄς ἐπιτραπεῖ ὁ νεολογισμὸς, «ψυχοχημικά» ἀδιαχώριστη ἀπὸ μιὰν αὐξανόμενη παραχῆ, πού εὐχομαι νὰ εἶναι μόνον ὑποκειμενικὴ ἀντίδραση στὸ ἀδηλο καὶ ἄραχλο τῶν καιρῶν. Χρειάστηκε νὰ ἐκδημήσουν καὶ οἱ τρεῖς, γιὰ νὰ καταλάβω πῶς ὅσο ζοῦσαν ἀποτελοῦσαν, ἀόρατη, ἀσυναίσθητη, ἀλλὰ ἄκρως ἀκλόνητη (ἐγὼ τοῦλάχιστον ἔτσι νόμιζα ὑποσυνειδήτητα) ἐγγύηση γιὰ ἓνα καλλίτερο ἑλληνικὸ αὐριο. Δίχως νὰ τὸ συνειδητοποιοῦμε ὅσο ζοῦσαν, ἦσαν στηρίγματα καὶ στυλοβάτες μας. Τώρα...

Ἄν μοῦ ζητοῦσαν νὰ περιγράψω λακωνικὰ τὸ Θόδωρο, θὰ τὸν ἔλεγα πάνω ἀπ' ὅλα ἐξαίσια **ἄκακο, πληθωρικὰ παραγωγικότατο** ἀλλὰ **τολμῶ**, νὰ πῶ, ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητες τῶν διαθέσιμων ἐρμηνευτῶν. ποτὲ μὲ ἐκπτώση στὴν ποιότητα, συνθέτη, ἀρχιμουσικό, παιδαγωγό, ἐμφυχωτὴ θεσμῶν ὅπως, τὸ Ἑλληνικὸ Συγκρότημα Σύγχρονης Μουσικῆς (ΕΣΣΜ, ἰδρ. 1967) ἢ Πειραματικὴ Σκημὴ τῆς Λυρικῆς Σκημῆς (ἐγκαινιάστηκε ἐπὶ διευθύνσεως Λουκᾶ Καρυτινοῦ, καὶ τὴ διηύθυνε [2003-2011] ὁ Θόδωρος Ἀντωνίου γνωρίζοντάς μας οὐκ ὀλίγα ἑλληνικὰ καὶ ξένα σύγχρονα ἀριστουργήματα) καὶ ἡ Ἑνωσις Ἑλλήνων Μουσουργῶν, ἐκλεγόμενος πρόεδρος τῆς ἐπὶ δύο σχεδὸν δεκαετίες. Καὶ ὅλα αὐτὰ κυρίως σὲ ἓνα τόπο μὲ μουσικὴ παιδεία παλαιόθεν καί, εἶμαι βέβαιος, **ad infinitum**, **σκοπίμως ἀθεσμοθέτητη**. Στὸ σύνολο τῶν ἐπιτευγμάτων του, ἴσως συντέλεσε, ἄγνωστο πόσο, ἀλλ' εἰκάζω ἀρκετά, καὶ τὸ ὅτι

θεύει; ἄγνωστον: ὅμως ὁ, που καπνὸς καὶ φωτιά...) παραμέλησαν τὸ συγκοινωνιακό, χαριζόμενοι στοὺς εἰσαγωγεῖς τετρατρόχων καὶ διτρόχων πού ἡ βελτιώσή του, μοιραῖα θὰ τοὺς στεροῦσε πελάτες. Ὁ Θάνατός σου ἢ Ζωή μου. Ἡ αἰώνια, Κρόνια, τεκνοβόρα Ἑλλάδα...

σχεδόν ἐξ' ἀρχῆς φρόντισε φρόνιμα νὰ πατήσει γερὰ τὸ ἓνα πόδι στὸ ἐξωτερικό, κυρίως στὶς ΗΠΑ καὶ δὴ στὸ Πανεπιστήμιο Βοστώνης.

Ὡς συνθέτης, ὑπῆρξε τόσο παραγωγικὸς ὅσο καὶ οἱ ὁμότεχνοί του τοῦ 18ου αἰ. Καίτοι ἐξέδιδε συχνὰ λεπτομερέστατες ἐργογραφίες του, ἡ τελευταία πού ἔχω, εἶναι ἤδη μερικῶν ἐτῶν. Τὰ ἔργα του ὑπολογίζονται σὲ περίπου 450 τὸν ἀριθμὸ (ἀναθεωρήσιμο μᾶλλον πρὸς τὰ ἄνω...) πού καλύπτουν εὐρύτατο φάσμα μορφῶν καὶ μέσων ἐκτελέσεως. Ἀλλὰ παραμένει οὐσιαστικὰ ἄγνωστος ἀκόμη καὶ σὲ μένα, πού πρέπει νὰ παρακολούθησα τίς περισσότερες ἀπὸ τίς ἐν Ἑλλάδι συναυλίες του. Γιατί; ἀπλούστατα διότι ποτὲ δὲ μᾶς ἔδινε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀκούσουμε κάποιο ἔργο του (πλὴν βεβαίως τῶν δισκογραφημένων) δεύτερη φορά! Ἄντ' αὐτοῦ πρότεινε πάντα ἓνα...καινούργιο ἔργο, ἐξ' ἴσου ἐνδιαφέρον. Ἀναφέρω στὴν τύχη τρία (μεταξὺ ἀπειρῶν!) μόνον παραδείγματα ἀριστουργημάτων πού ἄκουσα μία μόνη φορά: χρονολογικά, τὸ *Quartetto giocoso* γιὰ ὄμποε, πιάνο, βιολί καὶ βιολοντσέλο (1965), τὴν κατὰ Σοφοκλῆ ὄπερα *Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ* (1997-98) καὶ τὸ ἀπολαυστικότατο *Just Drumming* (2015), κοντσέρτο γιὰ...ταμποῦρο. Καὶ ἀφοῦ ὁ λόγος γιὰ ὄπερες, συνολικὰ ἔγραψε 4, ἐξ' ὧν ἡ πρώτη, *Περίανδρος* (2 πράξεις, κείμεν. Γ. Χριστοδουλάκη, 1997-79), πού παρὰ τὴν ἐπιτυχία της, νομίζω στὸ Μόναχο, δὲν ἀνεβάστηκε ποτὲ στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ τελευταία πού πρόλαβε νὰ συμπληρώσει (παραγγελία ΕΛΣ;), φυσικὰ ἀπομένει νὰ ἀνεβαστεῖ... Ἀρχικά, ὁμολογῶ ὅτι καὶ μένα προβληματίζε ὁ πλοῦτος τῆς παραγωγῆς του: ὅταν γνωριστήκαμε καλλίτερα, κατάλαβα κάτι ἀπλούστατο καὶ ἔκτοτε τὸν ἀποδέχθηκα: γιὰ τὸ Θόδωρο τὸ νὰ γράφει μουσικὴ ἦταν κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ τρόπος ζωῆς: ἦταν, θὰ ἔλεγα, ὅπως ἀποδείχθηκε, θαυμαστὰ ἐλεγχόμενη *βιολογικὴ λειτουργία* ! Τὸ ἀποδεικνύει ἴσως τὸ «κύκνειο ἄσμα» του πού, καίτοι ἀνεκτέλεστο ἀκόμη, ἐπιβάλλει ἐντελῶς ξεχωριστὴ μνεία

Πρόκειται γιὰ τὴν ὄπερα *Ἰωάννης Καποδόστριας* (πρόλογος, 3 πράξεις, ἐπίλογος, σὲ κείμενο τῆς ποιήτριας Τούλας Τόλια, ἰσόβιας φίλης καὶ συνεργάτιδός του σὲ ἀρκετὰ ἔργα του) πού τὴ σύνθεσή της τελείωσε τὸν Ὀκτώβριο 2017. Καὶ ἦταν συνειδητὰ κύκνειο ἄσμα, ἀφοῦ μετὰ τὴν ὀλοκλήρωσή της, ἔδωσε ἐντολὴ στὸ στενότατο συνεργάτη του, φίλτατο συνθέτη Σάββα Τσιλιγκιρίδη, νὰ ἀπαντᾷ σὲ ὅσους τηλεφωνοῦσαν, ζητώντας του νὰ τοὺς γράψει κάποια μουσικὴ (πρᾶγμα πού ἄλλοτε συχνὰ

συνήθιζε), ότι «ό κ. Αντωνίου έπαψε πιά νά συνθέτει». Όσοι έχουν δεῖ τήν παρτιτούρα τή χαρακτηρίζουν «άριστούργημα μέ συγκλονιστικόν (υπογράμμισή δική μας) επίλογο». Κι' ευχαριστοῦμε όλόθερμα για τίς ώς άνω πληροφορίες τόν έτερο τών δύο στενότατων συνεργατών του, συνθέτη και άρχιμουσικό, προσφιλέστατο Ίάκωβο Κονιτόπουλο, διευθυντή του ΕΣΣΜ.

Ο ευρύτερος κύκλος φιλομούσων, κάπως γενικώς, άβασανίστως και άορίστως, κρίνοντας έν μέρει και άπό τή στενότατη συνεργασία του μέ τόν Γιάννη Χρήστου (1926-1970) αλλά και άπό τίς άπειρες συναυλίες του ΕΣΣΜ τήν Έλληνομερικανικήν Ένωσή και στό Ίνστιτούτο *Goethe*, τόν είχε ταυτίσει μέ τήν «πρωτοποριακή» μουσική. Και είναι όντως γεγονός ότι έγώ τουλάχιστον δέν ξέρω κανέναν άλλον πού νά έχει γνωρίσει σέ τόσο μεγάλο βάθος τά διαφορόνυμα ρεύματά της αλλά και τά άτομα, τούς συγχρόνους έκπροσώπους ποικιλωνύμων έκκεντρικότητων και έξωφρενισμών της. Όμως, πάντοτε, είχε τήν ιδιοφυΐα, νά μή τίς αφήνει ποτέ νά εισβάλλουν στή μουσική του, ακόμη και σέ περιπτώσεις πού ό τυχόν παιγνιώδης χαρακτήρας της, άφηνε ίσως πολλά περιθώρια για κάποια «προσέγγισή» τους. Αυτόνομη βέβαια, ή εις βάθος μελέτη του τεραστίου έργου του, στό όποιο έδω θά ήταν άπλως άφρον και άτοπο νά αναφερθοῦμε λεπτομερειακά, θά χρειασθεί περισσότερους τών όσων εύλογα προβλέπουμε μουσικολόγους — ίσως ομάδες... Δέν άφησε σκηνική, φωνητική, φωνητική-ένόργανη, ένόργανη σέ άπείρους συνδυασμούς (δυστυχώς παραμένει άμετάφραστος έλληνικά ό γερμανικός όρος *Besetzung*) ή και για όργανα σόλο πού νά μήν πλουτίσει τίς αντίστοιχες φιλολογίες των μέ έργα πού όχι μόνο δέν σέ άφηναν άδιάφορο, αλλά συμπλούτιζαν και τόν μουσικό σου έπιστητό. Στους αντίποδες του δικού μου χαρακτήρος, πάντα φυγόκοσμου, μαχητικού και άνυποχώρητου, είχε τόν σπάνιο χάρισμα νά μή συγκρούεται μέ κανέναν, πραγματοποιώντας τόν προσωπικό όραματισμό του και για τή μουσική τών άλλων. Ακόμη και μέ τόν καλλίτερα καμουφλαρισμένο ώς τώρα (φύσει άπαισιόδοξος, δέν ξέρω τί επιφυλάσσει τόν μέλλον έν Ελλάδα) μεγάλον έχθρό τής Έντεχνης Έλληνικής Μουσικής, Χρήστο Δ. Λαμπράκη. Πανέξυπνος, ό Θόδωρος Αντωνίου, όσο ζούσε, ποτέ δέν άφησε νά συνειδητοποιήσουμε (παράλληλα αλλά και ανεξάρτητα άπό τή μουσική του άξία), τί μετροῦσε και τί πρόσφερε ή παρουσία του, ιδίως κατά τή δικτατορία και τή... διαιω-

νιζόμενη συνέχειά της, τή Μεταπολίτευση. Τόσο στὰ δικά του ἔργα, ὅσο καὶ στὰ προγράμματα ποὺ διηύθυνε, ἄφηνε ὅσους εἶχαν αὐτιά καὶ ἐξυπνάδα νὰ καταλάβουν ὅτι ἡ **πραγματικὴ** μουσικὴ, παρέμενε πάντα κάτι πολὺ βαθύτερο καὶ σοβαρότερο, ἀπὸ τὴν πρωτοπορειακὴ βακχεία τῆς ἐξαλλωσύνης καὶ τῆς παλαβομάρας: ἀντίθετα μὲ αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο ποτὲ δὲν κατάφερε νὰ μᾶς πείσει, ἔστω καὶ ἂν ξόδεψε γι' αὐτὸ ὅλη του τὴν τεράστια περιουσία, πεθαίνοντας στὴ ψάθα, ὁ ἕτερος καὶ παλαιότερος «πόλος», ὅπως νομιζόταν, τῆς νεότερης μουσικῆς «Νανάκος» Γ. Παπαϊωάννου. Διότι ὁ Θόδωρος Ἀντωνίου, ἔξοχος συνθέτης, ποὺ μόνον ἡ ἐνδεδειγμένη καὶ μακροχρόνια μελέτη τῆς τεράστιας καὶ ἐν πολλοῖς ἀγνωστης ἀκόμη δημιουργίας του θὰ ἀξιολογήσει ὀριστικὰ, δὲν ἔγραψε μόνον Μουσικὴ. Μὲ τὸν τρόπο του ἔγραψε καὶ τὴν Ἱστορία της...

Αὐτὰ πρὸς ὥρας γιὰ τὸν μοναδικὸ, μὲ δικό του τρόπο, **Θόδωρο Ἀντωνίου**. Στὸν ὁποῖο ἀναπόδραστα θὰ ἐπανερχόμεστε.

* * *

ΗΔΗ ΤΟ ΠΡΑΤΤΟΥΜΕ ἐπικρίνοντας καὶ τὸ ΜΜΑ καὶ τὴν ΚΟΑ ποὺ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα παρέλειψαν τὸ ἐλάχιστο ποὺ ἐπέβαλλε ἡ ἱστορία καὶ τὸ διαμέτρημα τοῦ ἐκλιπόντος, κατὰ τὴν συμπαραγωγή τους μὲ τὴν ὁποία «ἀποχαιρέτισαν» τὸ 2018. Τὴν καθιερωμένη *ἐνὸς λεπτοῦ σιγῆ* !!! Μόλις εἶχαν παράσει 48 ὥρες ἀπὸ τὴν κηδεῖα! Καὶ, πρὸς Θεοῦ, μὴν ἐπικαλεσθοῦν, τὸ κατὰ τὸν ψυχαναγκασμὸ τῶν ἡμερῶν δῆθεν «χαρμόσυνο» τῆς ἐκδηλώσεως. Χωρὶς νὰ εἶμαι τραπιστῆς μοναχός, θυμίζω ὅ,τι ὁ Θάνατος εἶναι πάντοτε καὶ πανταχοῦ παρών, ἅγιος καὶ ἱερότατος. Καὶ ἡ περιφρόνηση τῶν ἐκδημησάντων δυνητικὰ ἀποκαλύπτει ἤθη, ψυχολογίες καὶ χαρακτῆρες. Αὐτὰ.

Κατὰ τὰ ἄλλα, μᾶς εὐχαρίστησε βαθύτατα ἡ τρίτη ἐντὸς μηνὸς κοσμοπλημμύρα τῆς αἰθούσης ΧΔΛ, μετὰ τὴν πρηγούμενη λυρική βραδυὰ (Μοναστίρσκα, Πλατανιάς, Λογιάδης, 1.12.2018) καὶ τὸ ρεσιτάλ ἐκκλ. ὀργάνου Οὐρανίας Γκάσιου (23.12.2018). Τὸ κοινό, εὐτυχῶς, δὲν ἀποτελοῦσαν μόνον οἱ συνήθειες...Μεγαράμουσοι, ἀλλὰ καὶ ἀτόφιοι φιλόμουσοι. Τὴν ΚΟΑ, καὶ πάλι μεταμορφωμένη ἐκθαμβωτικὰ, διηύθυνε ὁ ἰσόκυρος τοῦ Μίλτου Λογιάδη, γνήσιος (ὄχι γιαλατζῆ· ὁ νοῶν νοεῖτω!) ἀρχιμουσικὸς **Γιώργος Πέτρου** καὶ δύο σολίστ (πάλι ὑψίφωνος καὶ βαρύτονος) ἐξ' ἴσου ὑψηλοῦ ἐπιπέδου μὲ ἐκείνους τῆς 1.12.18: ἡ νεαρὸτα-

τη **Βάσια Άλάτη** (γ. 1992) και ὁ πολυτιμότερος γιὰ τίς τόσο ἐκλεπτυσμένες μουσικά, φωνητικά καὶ ὑποκριτικά ἐπιδόσεις του σὲ ἓνα εὐρύτατο ρεπερτόριο **Τάσης Χριστογιαννόπουλος** (γ. Πειραιᾶς, 1967).

Ὁ γενικὸς σχεδιασμὸς τοῦ προγράμματος ταυτίζοταν φυσικά μὲ ἐκεῖνον τῆς προηγουμένης λυρική βραδιᾶς: ἄριες, ντουέτα καὶ συμφωνικά ἀποσπάσματα ἰταλικῶν κυρίως ὀπερῶν, εἴτε ἀπρόσιτων ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Λυρικὴ Σκηνή (ἄμποτε κάποτε νὰ ἀνεβάσει ὀλόκληρο τὸ *Γουλιέλμο Τέλλο*, τοῦ Ροσσίνι, ἔστω καὶ ὅταν ἐμεῖς ἐκδημήσουμε), εἴτε καὶ ἐξοβελισμένων ἀπὸ τὰ συνήθως ἀβιταμινοῦχα...σὲ μουσικὴ παιδεία καὶ φαντασία προγράμματα ἐγχώριων συμφωνικῶν ὀρχηστρῶν. Ἐμφανῆς μόνον διαφορὰ ἢ κατακλιεῖδα, μὲ τρία κομμάτια ἀπὸ βιεννέζικες ὀπερέττες (Γιόχαν Στράους II καὶ Λέχαρ). Ὡστόσο, πόσο **διαφοροποιημένο** αἰσθητικὰ ἀκουγόταν τὸ πρόγραμμα αὐτῆς τῆς β' βραδυᾶς, μὲ ἐκεῖνο τῆς α', χάρις καὶ στὴν ἐπιλογή ἔργων καὶ συνθετῶν, ἴσως στὴν ἀδρῆ, **ὅ,που χρειάζοταν**, ἐκφορὰ ἠχοχρωμάτων. Κάθε καλὸς μαέστρος ἔχει συχνὰ δικὸ του στυλ! Σχολιάζουμε λοιπὸν πρόγραμμα καὶ ἐρμηνεῖες:

1. ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ [**Rossini, Gioacchino, 1792-1868**]: Εἰσαγωγή, μι ἔλ., ἀπὸ τὴν τελευταία ροσσίνεια ὄπερα *Γουλιέλμος Τέλλος*, 4 πράξεις, κείμεν. **Étienne de Jouy** καὶ **Louis Florent Bis**, παγκ. α' ἐκτ. παρισινὴ Ὀπερά, αἶθ. **Le Pelletier**, 3 Αὐγ. 1829). Διάρκεια (κατὰ **You Tube**): περίπου...5½ ὥρες!). Καὶ μόνον ἡ ἐκτέλεση τῆς εἰσαγωγῆς, οἶονεὶ μικρῆς συμφωνίας ἢ συμφωνικοῦ ποιήματος σὲ 4 μέρη, μᾶς ἀπογείωσε, χάρις σὲ διαυγέστατο χτίσιμο καὶ ἐκφραστικότητες ἠχοχρωματικές ἀντιθέσεις τῆς: I., ἐρωτικὸ **Andante**, μὲ τὰ 5 πρῶτα βιολοντσέλα, II., **Καταιγίδα**, **Allegro**, μὲ τὰ λαμπερὰ ἀστραπόβροντα, III. **Τραγοῦδι τῶν Ἄλπεων**, **Andantino** (σόλο ἀγγλικοῦ κόρνου) καὶ IV. **Φινάλε**, ὁ πασίγνωστος καλπασμὸς.

2. ΡΟΣΣΙΝΙ, ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ : Ὁ **Κουρέας τῆς Σεβίλλης** [**Il barbiere di Siviglia**, ὄπερα μπούφφα, 2 πρ. κείμεν. **Cesare Sterbini**, παγκ. α' ἐκτ., Ρώμη, θέατρο **Argentina**, 20 Φεβρ. 1816]. Ἡ περίφημη καβατίνα τοῦ Φίγκαρο (α' πράξη) **Largo al factotum della città** [Τόπος τῆς πόλης τὸν ἀρχικαταφερτζῆ, θὰ μεταφράζουμε]. Ὁ Χριστογιαννόπουλος σὲ κορύφωμα σταδιοδρομίας, ἀκαταμάχητο κράμα εὐρηματικότητας ὑποκρι-

τικῆς καὶ πηγαίας μουσικότητος μᾶς ἔκαμε νὰ θέλουμε νὰ δοῦμε ὄλο τὸ ἔργο μὲ διανομὴ ἀντάξιά του, πρᾶγμα ἀσφαλῶς ὄχι εὐκολο...

3. NTONITZETTI, ΓΚΑΕΤΑΝΟ [Donizetti, Gaetano, 1797-1848]: Λουτσία ντὶ Λάμμερμουρ, [*Lucia di Lammermoor*, τραγικὴ ὄπερα, 3 πράξεις. κείμεν. Salvatore Cammarano, κατὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦ σέρ Οὐῶλτερ Σκότ· παγκ. α' ἐκτ. Νεάπολη, θέατρο Σάν Κάρλο, 26 Σεπτ. 1835]. Πρωτακούσαμε τὴ Βάσια Ἀλάτη στὴν ἄρια τῆς α' πράξεως *Regnava nel silenzio* [Μὲς στὴ σιγὴ βασίλευε]: φωνὴ ἤσσοнос ὄγκου, στὶς χαμηλότερες περιοχὲς (ἐλλειμμα ἀναπνοῆς;), ἀλλὰ ιδεώδους τονικῆς ἀκριβείας καὶ ὁμοιογενοῦς ματιέρας σὲ ὅλη της τὴν ἔκταση, ποὺ κέρδιζε σὲ φωτεινότητα, ἴσως καὶ ὄγκο, ἀνεβαίνοντας ψηλότερα. Μουσικότατη, λυρικοδραματικὰ πειστικὴ, ὅμως δύσκολα τὴ φανταζόμαστε στὴν περίφημη Ἄρια τῆς τρέλλας (γ' πράξη).

4. ΒΕΡΝΤΙ, ΤΖΟΥΖΕΠΠΕ [Verdi, Giuseppe, 1813-1901]: Τραβιάτα [*La Traviata*, ὄπερα, 3 πράξεις, κείμεν. Francesco Maria Piave κατὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ υἱοῦ *Ἡ κυρία μὲ τίς καμέλιες*, παγκ. α' ἐκτ., Βενετία, θέατρο *La Fenice*, 6 Μαρτίου 1853]. Ντουέτο πατέρα Ζερμόν καὶ Βιολέττας (β' πράξη). Ἐδῶ ἡ Ἀλάτη ταίριασε ἀδιαμφισβήτητα τὰ ὄχι τυχαῖα μουσικοφωνητικὰ της προσόντα μὲ ὑψηλῆς κλάσεως ὑποκριτικὴ, ὅπου ἡ ταραχὴ καὶ τὸ συναίσθημα, μεταδίδονται πιὸ ἄμεσα μὲ μιὰν αὐτοσυγκράτηση. Ταίριασε θαυμάσια μὲ τὸ Χριστογιαννόπουλο, ὑπέροχο σὲ ὅλη τὴ γκάμμα τῶν συναισθηματικῶν ἐναλλαγῶν του, ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ (πρὶν γνωρίσει τὴ Βιολέττα) αὐστηρότητα, ἂν ὄχι ἴσως ὀργή, στὴ συγκινημένη τρυφερότητα. ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ.

5. ΒΕΡΝΤΙ, ΤΖΟΥΖΕΠΠΕ: Τραβιάτα, πρελούντιο α' πράξεως. λυγμικὴ μετάσταση ἀπὸ τὸν Πέτρου καὶ τὴν ὀρχήστρα, ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ τρία *ppp* (*divisi* βιολιῶν, πρῶτα 16 μέτρα) στὰ *pp*, τῆς θείας μελωδίας τῆς ἄριας *Ama mi, Alfredo*.

6. ΒΕΡΝΤΙ, ΤΖΟΥΖΕΠΠΕ: Τραβιάτα, ἡ ἄρια (β' πράξη) τοῦ πατέρα Ζερμόν *Τῆς Προβηγκίας ἢ θάλασσα κι' ἡ γῆ* [*Di Provenza il mare, il sol*], ὅπου ὁ Χριστογιαννόπουλος διαβάζοντας εἰς βάθος κείμενο καὶ μουσικὴ, συνέλαβε λεπτότατες ἀποχρώσεις πατρικῆς συναισθήματος.

7. ΣΤΡΑΟΥΣ, ΓΙΟΧΑΝ, II. [*Strauß, Johann II*, 1825-1899]:

Εἰσαγωγή ἀπὸ τὴν *Νυχτερίδα* [*Die Fledermaus*, ὀπερέτα, 3 πράξεις, κείμεν. Karl Haffner καὶ Richard Genée, παγκ. α' ἔκτ. Theater an der Wien, 5 Ἀπρ. 1874]. Ἀρχικὰ σχεδὸν αἰθέριος ὀρχηστρικός ἦχος ἀνέδειξε λεπτότητες ρυθμοῦ καὶ δυναμικῆς, πλαστικότητες διακυμάνσεις μελωδίας. Ὁ ἄσφογα ἐλεγμένος ἐμπλουτισμὸς ματιέρας καὶ ὄγκου του, ὀδήγησε σὲ συναρπαστικὰ κορυφώματα-ἀνεπίληπτα στοιχεῖα κομψῆς καὶ στέρεως ἠχητικῆς δομῆς.

8. ΛΕΧΑΡ, ΦΡΑΝΤΣ [*Lehár, Franz*, 1870-1948]: *Τζουντίτα* [*Gyúditta*, μουσική κωμωδία, 5 σκηνές, κείμεν. Paul Knepler καὶ Fritz Löhner-Beck (1883-4 Δεκ. 1942· ἐκτελέσθηκε ὡς Ἑβραῖος στο Ἄουσβιτς III-Μόνοβιτς), παγκ. α', ἔκτ. Βιέννη, Κρατικὴ Ὁπερα, 20 Ἰαν. 1934]. Γνωστότερο κομμάτι τῆς ἢ ἄρια *Meine Lippen küssen so heiß* [Εἶναι τόσο καυτὰ τὰ φιλιά μου], μουσικοσκηνικός θρίαμβος τῆς Ἀλάτη, ἀνμαδεύσας τὴ μεστότητα τῆς ψηλότερης περιοχῆς του.

9. ΣΤΡΑΟΥΣ, ΓΙΟΧΑΝ, II: Τὸ ντουέτο Ἀἰζενσταῖν καὶ Ροζαλίντα (β' πράξη τῆς ὀπερέτας *Ἡ Νυχτερίδα*) *Dieser Anstand so manierlich* [Εἶναι οἱ τρόποι τῆς τόσο κομψοί] στάθηκε ταιριαστὴ κατακλειδα βραδιᾶς πλούσιες σὲ εὐπρόσιτες, πλὴν μεγάλων μουσικῶν ἀξιώσεων τέρψεις, σὲ ὄνειρώδεις, διεθνoῦς ἐπιπέδου ἐρμηνεῖς. Θερμότητα συγχαρητῆρια σὲ ὄλους ἀνεξαιρέτως τοὺς συντελεστές καὶ εὐχὲς γιὰ τὸ 2019 —ἄμποτε σύντομα νὰ τοὺς ξανακούσουμε. Ἀνάλογες εὐχὲς καὶ ἐγκώμια στὸ ἐκδοτικὸ τοῦ MMA γιὰ τὶς δίγλωσσες (ἰταλικά ἢ γερμανικά καὶ ἑλληνικά) καὶ...δίχρωμες μεταφράσεις τῶν κειμένων ἀπὸ τὶς ἄριες τοῦ προγράμματος. Πρακτικὴ ποὺ εἶθε νὰ τηρεῖται ἀνελλιπῶς γιὰ κάθε ἀδόμητο κείμενο. (MMA, αἴθουσα ΧΔΔ. Κυρ. 30 Δεκ. 2018).

Λέξεις: 2242.

